



FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Ett svärdsfäste från vikingatiden

Arendt, W.W.

Fornvännen 1936(31), s. 313-315 : ill.

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1936_313

Ingår i: samla.raa.se

ETT SVÄRDSFÄSTE FRÅN VIKINGATIDEN.¹

Under studium av vikingatidssvärden i Historiska Museet i Moskva kom för några år sedan i förf:s hand ett mycket rostigt men dock ganska väl bibehållet exemplar. Sedan fästet rengjorts visade detta en utsmyckning, utförd i en ovanligt intressant och originell teknik.

Till en början stötte det på vissa svårigheter att bestämma svärdets



Fig. 1.

ursprung. Tack vare älskvärt bistånd av avdelningens föreståndare kurator dr Eding konstaterades sedermera, att detta härstammade från södra Ladoga-området och påträffats vid de utgrävningar, som 1878—1886 utförts av N. E. Brandenburg vid floden Bolšaja Rybežka, nära dess utflöde i floden Pascha.²

Fyndet hade upptagits ur grav nr XIX, en stor hög med brandbegravning.³ Därjämte hade påträffats spjutspets och yxa (slutvignett) av typisk karolingisk form, en kniv som liknade ett litet saxsvärd, ännu en liten kniv, ett slags bronsknapp, ett läs, fyra (5 enl. Br.) små sfäriska vikter, över-

¹ Översatt från förf:s tyska manuskript av Bengt Thordeman.

² N. E. Brandenburg, Kurgany Južnago Priladozja. Materjaly po archeologii Rossii 1895, s. 102.

³ Graven med inventarium omnämnd s. 32 i T. J. Arne, La Suède et l'Orient, Uppsala 1914.

dragna med brons, fragmenter av obestämbara föremål av järn och brons, ett träämbar med järnbeslag, fragmenter av ett dryckeshorn med ornerade silverbleck, ett lerkärl, ett ringformigt spänne av silver och del av ett elddon. I brandlagret påträffades en järnpanna, två lerkärl och en järngryta med kedja samt slutligen inemot hundra järnnitar (båtnaglar?), som lågo i högens mitt.

De 145 undersökta gravhögarna gävo 8 svärd, som tillhörde vikinga-

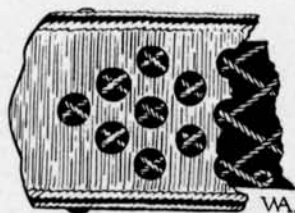


Fig. 2.

tiden, stridsyxor och spjutspetsar av typiskt karolingiska former och ett antal fibulor i rent nordisk stil. Gravhögarna av denna typ i Ladogaområdet ha för några år sedan slutgiltigt behandlats av W. J. Raudonikas.⁴

Det svärd, som här intresserar oss, omnämnes i korthet av Brandenburg som »ett stort järnsvärd med rester av trä eller näver och spår av tauschering på fästet, där endast runda fördjupningar äro synliga».⁵ Enligt denne vördade forskares mening hade de ifrågavarande fördjupningarna varit besatta med små silverknappar, som skulle smält bort vid branden.⁶ Som vi skola finna kunna vi emellertid icke instämma i denna hans uppfattning.

Svärdet tillhör 800-talet (typ E enligt J. Petersen). Fästets form påminner om svärdet ur kurganen »Gulbišče» (guv. Tschernigoff) i Moskvas Historiska Museum.⁷ Under- och överhjäلتet såväl som knappen visa spår av silvertauschering i vertikala linjer samt runda, i rader anbragta fördjupningar (fig. 1). Sedan fördjupningarna blivit rengjorda framträdde i dessa korslagda snören av silvertråd, vilka vid närmare betraktande visa sig bilda huvudbeständsdelen i en högst originell och, såvitt förf. känner, hittills obekant orneringsteknik. De båda hjälten och knappen utgöra ett slags fodral eller skal som var och en innesluta mindre men lika formade delar. Dessa senare voro omflätade med silvertrådar, lagda så att korsningarna skulle komma mitt för de små runda öppningarna på »fodralen» (fig. 2). Emellertid infalla korsningspunkterna icke alltid precis mitt för de runda hålen.

⁴ Die Normannen der Wikingerzeit und das Ladogagebiet, Stockholm 1930.

⁵ A. a. s. 102.

⁶ A. a. s. 59.

⁷ Wsewolod Arendt, Das Schwert der Wäringzeit in Russland, Mannus, bd 25, 1933, s. 159, fig. 4. Jfr Arne, a. a. fig. 41.

Huruvida detta beror på tekniska svårigheter vid påsättandet av »fodralen» eller på förskjutningar vid branden eller vid den senare förrostningsproceduren kan ej fastställas.

Den på svärdfästets alla delar såsom tunna silverfolier inhamrade tau-scheringen kan betraktas som en gängse orneringsteknik under den karolingiska tiden. Härom talar redan på 900-talet den bekante munken Theophilus Presbyter från Westfalen i sitt kapitel »De Ferro».⁸

W. W. Arendt



LITTERATUR OCH KRITIK

MARTIN WEBER: Wehrhafte Kirchen in Thüringen, Frommannsche Buchhandlung, Jena 1935.

I ett företal påpekar förf. bl. a., att den tämligen rika litteraturen rörande tyska befästa kyrkor merendels sysselsätter sig med enstaka, mera anmärkningsvärda monument, och att blott ett fåtal större, landskapligt och kulturellt slutna områden gjorts till föremål för specialundersökningar. Enligt anmäl. uppfattning kan här ifrågavarande arbete i mycket anses vara ett gott exempel på och förebildligt för en dylik, tack vare den noggrannhet och överskådlighet varmed förf. framlagt sitt material och tolkat detsamma. Framställningen kompletteras av ett rikt urval goda fotografier, planer och uppmätningar samt en översiktskarta.

Förf. delar upp Thüringen i tre delar, en sydlig, en västlig och en östlig

⁸ W. Theobald, Technik des Kunsthandwerks im zehnten Jahrhundert des Theophilus Presbyter diversarum artum schedula (1933), cap. XC, s. 166.